

SOBOTNA PRILOGA

KOSOVO, MOJA USODA

Famozne »nepredvidljive posledice«, ki se kot zastraševalni refren (čeprav ponavadi v maniri »klica k razumu«) ponavljajo v političnih govorih zadnjega obdobja, so že tu. S toliko bahavosti vsemu svetu razkazovana rešitev nacionalnega vprašanja v Jugoslaviji danes zveni kot tragična farsa – ne samo, da to vprašanje očitno še zdaleč ni rešeno, ampak je videti, bi človek resignirano zavzdihnil, kot da na tem prostoru sploh ni rešljivo. Albanci se v obrambi svojih pravic zatekajo k poskusom kolektivnih samomorov, kakršnih sodobna evropska zgodovina ne pozna. Srbi v obrambi svojih pravic (pred Albanci) izsiljujejo militarizacijo Kosova (in ne samo njega), najhujši prenapetosti pa se javno zaklinjajo, da bodo ves svet potegnili za sabo v peklo, če ne bo šlo drugače. Med Srbi in Slovenci se dogajajo zametki prvate trgovinske vojne, nekatera nacionalna združenja prekinjajo medsebojne »diplomske odnose«, spopadi predstavnikov obeh republik na zveznih forumih pa spominjajo na medsebojna obtoževanja ambasadorjev držav v sporu v skupščini OZN. Hrvati še »molčijo«, vendar je mnoge strah, kako bo takrat, ko bodo »spregovorili«...

Sporni in z vseh koncev napadani bedž iz Cankarjevega doma: »Kosovo, moja dežela« je bil nesporno napačen vsaj iz enega zornega kota – pisati bi namreč moralo: »Kosovo, moja usoda«. Saj vendar mora biti nekaj usodnega na tej deželi, da bi lahko dojel edinstveno dejstvo, da mednarodni spopad v nekem geografsko in ekonomsko marginalnem delu države že nekaj let pretresa vsa njeno politično stavbo; da država, ki nezadržno pada v brezno južnoameriške inflacije in že celo desetletje razvojnno stagnira (v času svetovne tehnološke revolucije), pusti vse ob strani, da bi vsa kot v ogromni rimski areni sodelovala pri spopadu okoli zamenjave nekega pokrajinskega partijskega birokrata! Kdo – razen nacionalističnih fanatikov in topoumih birokratov – lahko še verjame, da gre na Kosovo za spopad med Jugoslavijo in iredento, revolucijo in kontrarevolucijo, integralizmom in separatizmom, poštenimi in nepoštenimi Albanci? Dajmo, zaboga, že enkrat reči to, kar zagroženo ponavljajo tuji opazovalci, rešenih naših strasti: gre za spopad med Srbi (in Črnogorci) in Alban-

ci, ki je tako, kot so ga doslej »reševali«, popolnoma nerešljiv problem! Temu priznanju se izmikata oba danes prevladujoča pristopa v državi, pa čeprav je prvi do blaznosti militanten, drugi pa razumarsko previden: prvi, ki vidi v kosovskih Srbih in Črnogorcih edine avtentične zastopnike Jugoslavije na Kosovu, v peščici »poštenih Albancev« pa domače kolaborante, ki naj »genetsko« necivilizirano in separatistično albansko čredo držijo v jugoslovanski staji; in drugi, ki za vsem vidi le socialne in ekonomske probleme in si dela utvare, da bo nekakšen jugoslovanski ekonomski program odrešil deželo državljanske vojne. Gotovo je res in tega sploh nima več smisla posebej dokazovati, da splošno siromaštvo, katastrofalno nerazvita in neučinkovita socialna infrastruktura in državno-pravni sistem, tradicionalni nepotizem, neusmiljen boj za vsako delovno mesto (pa čeprav je plačano »po afriško«) in lakota po (slabo obdelani) zemlji te dežele z demografsko eksplozijo, polpismena birokracija, ki zna neznanokje zapraviti tudi impresivne vsote podarjenega denarja, itd. v večnacionalnem okolju logično in zakonito vodijo v neznosne nacionalne napetosti, ko poskuša vsaka etnična skupina s pomočjo političnih pritiskov (in s sklicevanjem na lastno nacionalno prikrajsnost) izsiliti zase čim večji kos bedne pogače. Toda mednarodni spopadi na teh tleh so se dogajali tudi v ekonomsko boljših (ali, boljše rečeno, znosnejših) časih, najhujša povojna zaostitev pa je izbruhnila takrat, ko je bila velika ekonomska in politična erozija države šele na začetku. Pa tudi če bi bil res izhod v ekonomski ozdravitveni pokrajini, bi si kaj takega lahko obetali šele tam nekje v prihodnjem stoletju!

Histerične reakcije na shod v Cankarjevem domu so se dale predvideti že pred začetkom in za to ni bila potrebna kakšna posebna analitična modrost – namreč, da bo shod v velikem delu države izvenel kot slovenska dvoličnost brez trohice morale in poštenja, torej kot pobesnelo antisrbištvo, in da bo glavni očitek, češ niste dvignili glas ob trpljenju kosovskih Srbov in Črnogorcev, sedaj pa ste se kar raztopili od čustev ob gladovni stavki (»zmanipuliranih«) albanskih rudarjev. Za to »dvojno merilo« pa si je najbolj krivo množično gibanje v Srbiji samo, saj gre bolj ali manj

zgolj za odgovor na vsiljevanje njegovega merila. Prevladujoče stališče v Sloveniji do problemov na Kosovu je namreč v zadnjem desetletju doživelo pomembne preobrazbe. Ob »kontrarevoluciji« leta 1981 je bilo v Sloveniji opaziti celo nekaj antibanjskega razpoloženja, češ da gre za »nehvaležnost« ekonomsko »podpiranega« naroda (med drugim tudi zato, ker je bilo eno od vidnih gesel albanskih demonstrantov, da »Slovenija izkorišča Trepčo«), šablonske politične ocene pa je pridno ponavljala tudi takratna slovenska politika. Kasneje, ko so se pojavili glasovi o pritiskih na Srbe in Črnogorce in njihovem izseljevanju, je bilo v Sloveniji precej zmedenosti, saj je bilo res težko razumeti, kako se to lahko dogaja, ko pa je bilo na Kosovu že takrat v veljavi »zloglasno« načelo: ena država, dva politična sistema (velikanska »kadrovska diferenciacija«, neomejena vladavina politične policije, povsod prisotni cenzura in avtocenzura, drakonske kazni za »iredentizme«, politični »cenzus« na prištinski univerzi – kar vse je bilo uperjeno predvsem proti Albancem). Redki slovenski obiskovalci Kosova so seveda izpadli kot »Marsovci«, ko so blodili po deželi in nabirali popolnoma protislovne ocene in podatke o dogajanju (najboljši primer tega so naravnost neverjetna razhajanja srbskočrnogorskih in albanskih virov glede števila posilstev, umorov, emigrantov iz Albanije itd.). Ko pa se je pojavilo množično gibanje v Srbiji, je bil »dovoljen« le še en sam pogled na Kosovo – samo tisti in natanko tisti, ki ga je imelo to gibanje; vsak, tudi najbolj droban in dobronameren odklon od tega pogleda pa je bil takoj ocenjen kot veleizdajca, njegov nosilec pa se je hitro znašel na »vislicah« ljudskih mitingov v Srbiji in Črni gori. Tako se naklonjenosti in razumevanja za svojo stvar pač ne pridobiva!

Če smo že pri poštenju in morali – edini pošten in razumen odgovor je, da sta na Kosovu žrtvi terorja obe etnični skupnosti. Obe! Težav srbske in črnogorske manjšine, ki jo albanska večina dobesedno izrinja s Kosova, ni mogoče uravnotežiti in še manj odpraviti tako, da bi Albancem jemali še tiste zadnje politične pravice, ki jim niso bile odvzete že leta 1981. Medtem ko Srbi in Črnogorce brez dvoma teži socialna (zlasti »demografska«) neenakopravnost, so Albanci – prav tako nesporno – že dolgo v političnem smislu, milo rečeno, drugorazredni državljani. Če je stiska enih (ki jo dokazuje, če drugega ne, že samo izseljevanje, kakorkoli je to že prepleteno z »banalnimi« ekonomskimi, tudi špekulantskimi motivi – po oceni nekaterih kosovskih Srbov samih je slednje veljalo vsaj za tretjino izselitev) ustvarila množično gibanje, ki je neposredno ali posredno zrušilo dve republiki in eno pokrajinsko oblastno strukturo (srbsko, črnogorsko in vojvodinsko), obračunalo z dvema vodilnima kosovskima garniturama (eno, ki jo je poosebljal Fadil Hoxha, in drugo z Azemom Vllasijem), izsiljevalo pogovore z najvišjimi državnimi in partijskimi funkcionarji, kadarkoli je to hotelo, diktiralo ton malone nešteti politični sej, programov, resolucij in sklepov – je stiska drugih »izsilila« le izredno stanje in novi krog policijsko-političnega zatiranja »organizatorjev« protestov, ki izhajajo iz te stiske. Tako ni mogoče več delati v neskončnost! Ne gre le za to, da Jugoslavija ni le srbska (ali, denimo, slovanska) država in da nacionalnega vprašanja – kot poudarjajo tuji komentatorji – niti Sovjetska zveza ne more več »reševati« s tanki in pendreki. Gre končno tudi za to, da bo prav takšna politika najbolj zanesljivo zapečatila usodo srbskočrnogorske manjšine na Kosovu! Kajti, ali lahko kdo zanika delovanje navideznega paradoksa, da je izseljevanje pripadnikov te manjšine nekako premosorazmerno s pritiskom za zmanjšanje politične in pravne avtonomije pokrajine (s tem pa tudi zmanjšanje avtonomnosti v Jugoslaviji živčevega dela albanskega naroda)? Drugače tudi ne more biti, saj zatiranje politične subjektivnosti Albancev preusmerja njihovo nacionalno energijo ne le v »ekscenze«, ampak predvsem v vseobsežno mrežo drobnih, vsakdanjih pritiskov na »sovražno« manjšino, ki se jih sploh ni mogoče ubraniti – tudi s tanki ne.

Usodnost Kosova ni le v tem, da »nas« dejstvo, da se zadnje čase najmanj polovica države ukvarja skoraj samo še z odstavljanjem albanskih »kontrarevolucionarjev« oziroma z njihovo obrambo, odvrača od reševanja tako imenovanih bistvenih, to je ekonomskih in razvojnih problemov (in da si je res težko predstavljati, kako bo mogo-

če zavreti vsak dan večje zaostajanje za razvitem svetom, če pa ljudje v svojih neučinkovitih socialističnih podjetjih zaradi tega niti ne delajo več, kaj šele da bi se začeli »prestrukturirati« na kaj sodobnejšega! Se mnogo bolj usodno je to, da bodo od načina reševanja kosovske travme »v končni instanci« odvisni odnosi v vsej Jugoslaviji. Dolgo pač ne bo več mogoče živeti v razmerah, ko lahko v enem delu države ljudje že svobodno ustanavljajo avtonomna politična združenja, v drugem delu pa zapirajo ljudi zaradi prebriranja knjige človeka, ki je bil v tretjem delu kandidiran za predsednika republiškega predsedstva; ko v isti republiki organizatorje protestnih mitingov enega naroda slavijo kot narodne junake in jih nagrajujejo z najvišjimi funkcijami, organizatorje (ali »organizatorje«) protestov drugega naroda pa lovijo kot sovražnike države; ko enemu »konstitutivnemu delu federacije« (še) vsi priznavajo, da po lastni volji pristaja na spremembe ustave, od drugega (v katerem živi eden od številnejših narodov v Jugoslaviji) pa s sklepi najvišjih zveznih oblastnih in partijskih organov izsiljujejo »soglasje«...

Politični koncept federacije, ki je nekaterim nacionalnim skupnostim podelil državotvorne pristojnosti (in njihove »dislocirane« dele potisnil v »nezavedno«), ena sama nadnacionalna politična stranka pa je potem arbitrarna med njimi in njihove konflikte prevajala v tehtanje »nepolitičnih« materialnih interesov, je praktično razpadel. Uspeval je le toliko časa, dokler je bilo dovolj »zunanjih sovražnikov« in tuje akumulacije. Sedaj ko obojega ni več ali ga je vsaj premalo, pa so se jugoslovanski narodi znašli v položaju, ki ga niso več vajeni – sami s sabo. Jugoslavija bo pogodbeno skupnost na podlagi svobodno artikularnih nacionalnih programov (s stično točko v skupnem varnostnem in ekonomskem interesu) – ali pa je ne bo, če uporabimo to že obrabljeno retorično bravuro. No, bo tudi brez tega, vendar le kot evropski atavizem, kot krizna postavka v »varnostno-političnih ocenah« sosednjih držav in vojaških blokov.

Mile Šetinc

LET NAD BEOGRAJSKIM GNEZDOM

»Slovenci, mi vas pomilujemo...«

se je 1. in 2. marca zgodilo v najožjem središču našega glavnega mesta oziroma pred skupščino SFRJ.

In tako sem se znašel ob izlizu Save v Donavo, skupaj s še kakimi 10.000 »zapeljanimi«. V sebi sem bencil in hkrati poslušal odmeve, ki so prihajali prek savskega mostu. Po 11. uri sem v koloni še sam prekal most in se odpravil proti beograjskemu središču. Hodil sem in poslušal. Okrog mene so bili tudi borci, ki bi morali imeti zborovanje v centru Sava, a so se zdaj tudi oni odpravili pred skupščino. Bilo je veliko delavcev, ki so nosili napise, med drugimi tudi »Slovenci, ne sovražimo vas, marveč pomilujemo«. Slovence, ki so bili »dežurna tema«. »Se trda jim bo predla, ko bomo zaprli pipe. Včeraj mi je žena rekla – Pero, kupiva hladilnik Gorenje, najboljši je. Pa ne boš! Raje cigarskega kot pa teh fašistov.« sem slisal pripovedovati clo-

Južna srbska pokrajina se mi je dejansko »zgodila« v severni. Po skoraj deseturnem silno utrudljivem partijskem sestanku v redakciji novosadskega Dnevnika, na katerem so odločili o kaznih za novinarje, zagovornike »separatistične politike vojvodinskega političnega vrha«, ki sem se ga udeležil kot poročevalec, sem spal z enim očesom.

veka pred seboj. Drugi mu je vneto pritrjeval in pristavil, da ima slovenske demokracije čez glavo in da bo še tistih nekaj deviz, ki jim ima, takoj jutri vzel iz Ljubljanske banke. »Kaj jim bo vse, kar imajo, ko pa nimajo poguma priznati, da Albanci tlačijo Srbe in Črnogorce,« je dejal. Po Brankovi ulici smo se čedalje bolj približevali kraju mitinga.

Vendar smo se vedno teže prebijali. Ze okrog poslopja na Trgu Marxa in Engelsa se je ustavilo. Da bi se prebil do skupščinskih stopnic in se pridružil drugim poročevalcem, nisem mogel več upati, tako da sem novinarsko izkaznico kar lepo obdržal v žepu, ker sem se zavedal, da bi jo moral pokazati vsaj tisočkrat.

Govornike pred skupščino sem zelo dobro slisal, ker je bilo ozvočenje odlično. V spominu pa so mi ostale zlasti besede ženske, ki je stala ob meni: »Ljudje božji, kdaj si bo ta naša Jugoslavija odpočila? Ne potrebujemo nobenega sovražnika od zunaj, sami se bomo poklali med seboj. Ljudi je obsedel nekakšen hudic. Zakaj se Albanci in Srbi ne marajo? Brat je brat, katerakoli vere že.« Tisti, ki so jo slisali, so ji zamisljeni pritrjevali in kimali

»Bogdan Kecman, ki je ta dan vodil Srbe in Črnogorce s Kosova, je v izjavi za Delo dejal, da je popolnoma prepričan, da Slovenci niso krivi za trditve svojih voditeljev, ki žalijo srbski narod. Zatrjeval je, da je bil Azem Vllasi pred kratkim v Sloveniji, kjer se je srečal z Dimitrijem Ruplom. »Kar pa zadeva željo Slovencev pridružiti se zvezi Alpe-Jadran, jim sporočite, da jim tega napredni Jugoslovani ne bomo dovolili.«

z glavami. Beograščani so resnično zaskrbljeni za državo. To je bilo jasno razbrati z njihovih obrazov, to pa so dokazovali tudi napisi kot »Ne damo Jugoslavije« in podobni. A videl sem tudi napis, ki me je potrl, kajti na njem je pisalo »Slovenci, dajte nam Bosance, poslali vam bomo Albance.« Kot bi bili Bosanci in Albanci nekakšen drob v mednarodnem obračunavanju med Srbi in Slovenci! Zakaj nihče ne strga tega napisa, sem razmišljal, zakaj ne bi ostal le napis »Imejte se radi, Jugoslovi.«

Gesla, vzkliki, govorniki, čukanje. Ljudje so skandirali, da je treba zapreti Azema Vllasija in soditi voditeljem protirevolucije na Kosovu. Slehernege novega govornika je množica pričakala v upanju, da bo sprožil »pravico«. Ko je ugotovila, da tega ne bo, so se začeli zvižgi iz nekaj sto tisoč grl. Oglasili so se tudi zbori na različnih krajih, pesem pa je povzelo še kakih pol milijona ljudi. Beograjsko središče se je treslo od vzklikov in podpore srbskemu vodstvu, vodstvu države in jugoslovanske partije, pa tudi odstavljenim kosovskim funkcionarjem Morini, Azemiju, Shukriji...

Neka puščica, izstreljena na zborovanju, pa je krožila kar dva dni, iščoč svoj cilj. Izstreljena je bila namreč na Azema Vllasija. Menda ga ni bilo demonstranta na vrelcem beograjskem asfaltu, ki ne bi mislil, da je vse zakuhal Vllasi – ta naj bi namreč spodbujal Albance k teroriziranju Srbov. Prava eksplozija te kolektivne zahteve je odjeknila v trenutku, ko je po skoraj dvajsetih urah zborovanja med demonstrantami prišel predsednik predsedstva CK ZK Srbije Slobodan Milošević. Pozdravili so ga kot Mesijo. Takoj je bila vzpostavljena skoraj čarobna vzr. med govornikom in poslušalci, ki so dobesedno požirali sleherno Miloševićeve besede. Med njegovim govorom so vzklíkali njemu, Jugoslaviji in enotni Srbiji, slisati pa je bilo tudi »Zaprte Vllasija« in »Hočemo orožje«. Hrup je bil strahoten. Slobodan Milošević pa je sredi govora v nekem trenutku ponovil: »Ne slisim dobro,« potem ko je množica začela vzklikati, da je treba zapreti Vllasija. Nato je obljubil, da bodo kaznovani vsi, ki so storili zlo. Temu je sledil izbruh velikanskega zadovoljstva. Puščice so bile izstreljene in letele so na Kosovu. Koga bodo zadele?

Naslednji dan, 2. marca, ko so pred skupščino SFRJ »prikorakali« nezadovoljniji iz Kosovega Polja, je bilo jasno, da bo glavna tarča njihovega srda Vllasi. Čemu toliko obtožb na Vllasijev račun, ko pa so mu svojčas Albanci pravili celo »srbski pes«, smo vprašali Milivoja Vujovića iz prištinskega naselja Ulpijana. »Zakaj? Zato, ker izhaja iz balistične družine. Njegov oče je bil balist in pobijal partizane...« nam je dejal ves ogorčen.

»Vše slovensko vodstvo in vi, novinarji, kot prispetovanci, ustvarjate protisrbsko razpoloženje. Zakaj postavljate vse na glavo in zagovarjate tirane, namesto da bi branili žrtve?« me je vprašal Nikola Vučković, Srb iz Kosovega Polja, eden izmed ljudi, zbranih okrog Koste Bulatovića, ki je nekajkrat so ga zaprl, a tudi kmalu izpustil, pod obtožbo, da hajska srbske in črnogorske nacionaliste. Pogovarjali smo se tudi z njim. Povabil nas je v Kosovo Polje in nato mirno dejal: »Bratce dragi, pri nas ne mečamo slovenskega naroda z nekaterimi njihovimi voditelji, ki se gredo dobro premišljeno igrati. Pomagali smo Slo-

vencem med vojno in če bo treba, jim bomo spet. Če bi sovražili Slovence, bi sovražili tudi lasten narod. Hočemo slovo, ljubezen, mirno življenje za vse...«

Ko sem se Bulatoviću predstavil, da sem iz ljubljanskega Dela, je to povzročilo najrazličnejše pripombe cele vrste ljudi, zbranih okrog njaj. Vsi so hoteli povedati besedo ali dve o zborovanju v Cankarjevem domu. Neki mladenič mi je grozil, drugi zagotavljal, da Delo laže, človek, ki je sedel na stopnicah, pa je dejal, da je pametnejši od mene, da smo manj vredni, da nimamo intelektualcev na evropski ravni. Nekdo drug s pripnko na plašču, ki je, kot je zatrjeval, zbiral zgodovinsko gradivo s tega zborovanja, pa je hotel, naj mu povem, kdo je dal največ žrtev med prvo in drugo svetovno vojno in kaj je imel od tega... Se dihati mi niso pustili, kaj šele do besede. Potem pa je prišel Branko Miladinović, funkcionar beograjskega sindikata, ki me je objel in poljubil. In nenadoma je »temperatura« padla, voda, ki mi je že tekla v grlo, pa se je začela umikati v svojo strugo.

»Bilo je veliko delavcev, ki so nosili napise, med drugim tudi »Slovenci, ne sovražimo vas, marveč pomilujemo«. Slovenci so bili dežurna tema. »Se trda jim bo predla, ko bomo zaprli pipe. Včeraj mi je žena rekla – Pero, kupiva hladilnik Gorenje, najboljši je. Pa ne boš! Raje cigarskega kot teh fašistov,« sem slisal pripovedovati človeka pred seboj.

Name so se jezili tudi moji novinarski kolegi, ki so me spraševali, kdaj bo konec slovenskega protijugoslovanstva. Vlado Dinic iz Večernjih novosti mi je priporočal, naj v njegovem listu preberem komentar o zborovanju v Cankarjevem domu. Zorica Kordić iz Novosti 8 pa se je ponudila za sogovornico na temo bojkot slovenske blaga v Beogradu.

Sam pa sem bil najbolj »jezen« na kolege iz France Pressa. Ti so nam namreč »ugrabili« izjavo Bogdana Kecmana, ki je ta dan vodil Srbe in Črnogorce s Kosova. V izjavi za Delo je dejal, da je popolnoma prepričan, da Slovenci niso krivi za trditve svojih voditeljev, ki žalijo srbski narod. Zatrjeval je, da je bil Azem Vllasi pred kratkim v Sloveniji, kjer se je srečal z Dimitrijem Ruplom. »Kar pa zadeva željo Slovencev pridružiti se zvezi Alpe-Jadran, jim sporočite, da jim tega napredni Jugoslovani ne bodo dovolili.«

Ta dva beograjska dneva pred jugoslovanskim parlamentom sta bila velika preizkušnja za vse: za zbrane na mitingu, govornike, policijo, novinarje... A dnevi najhujših preizkušenj se ne končajo, kajti Jugoslavijo čaka katarza ali pa bo pokleknila.

Slobodan Đukić

Lani je Jure Bilić opozoril svoje srbske in slovenske komunistične tovariške, naj pazijo, kako igrajo, ker se jim utegne zgoditi, da bo žoga iz nacionalnega polja odletela v nacionalistični out. Čeprav Hrvaška dolgo ni hotela zaigrati po novih pravilih sojenja v tako priljubljen mednarodnem play-offu, se je vendarle v finalu spopadla s Srbijo. Kadrovedneži se sprašujejo, zakaj se je izognila polfinalnemu srečanju s Slovenijo, za katero je bilo več pobud, vsaj s slovenske strani.

Odgovor nemara tiči v sprejemu slovenske politike na Hrvaškem in stopnji produktivnosti hrvaške politike. Ker o tem razmišljam od hoc, je razumljivo, da ne morem zagotoviti takšne teoretične ustreznosti in sistematične evidence, kakršni sta potrebni pri obravnavi takšnih in podobnih tem. A z bolj izčrpnimi študijami, dolgoročnim spremljanjem in teoretičnimi analizami naj se ukvarjajo inštituti, idejno-teoretski centri in politični forumi. Ti imajo časa na pretek in niso tako kot mi publicisti dolžni reagirati na dogodke, kadar se pripletijo in kadar zbudijo zanimanje naših bralcev.

Kar zadeva javnost in njene razsežnosti, pa moram pri prici povedati, da se bom omejil zgolj na množična sredstva obveščanja, ker drugih raziskav javnega mnenja nisem spremljal.

Hrvaški javnosti ni ravno manjkalo slovenskih informacij, čeprav se je s slovenskim političnim dogajanjem nemara bolj seznanjala na podlagi negativne transfera iz srbskega tiska, pač pa je pogrešala avtentične slovenske komentarje in interpretacije ali, kar je še pomembnejše, poznavanje geneze in kontinuitete nekaterih pojavov in stališč. Nekaj prednosti so sicer imeli tisti, ki so imeli priložnost redno gledati ljubljanski TV dnevnik.

Zanimivo je, da je bilo pravzaprav več informacij o uradni kot o alternativni slovenski politiki, javnost pa je največkrat reagirala prav na slednjo. Članke v Novi reviji, Mladini, Tribuni in podobnih glasilih je doživljala kot provokacije zoper ustavno ureditev, JLA in Jugoslavijo ali pa kot pozive k samoslovenskemu separatizmu. Dejstvo, da Zveza komunistov Slovenije na takšno politizacijo ni odgovorila klasično avtoritarno je zmedlo tisti del hrvaške javnosti, ki v resnici ni nikoli mogel dobro dojeti, kaj šele sprejeti razlike med partijno na oblast in zvezo komunistov kot dejavnikom, ki družbi ne vladajo, temveč ji omogočajo, da se perspektivno svobodno razvija.

Ker te razlike niso mogli dojeti, so se največkrat zatekali k klisnejšim kritikam Zveze komunistov Slovenije kot poglavitnega začasnika in zagovornika teh »čedalje bolj agresivnih separatističnih sil.« Spričo trdovratne teoretične prepotentnosti nekaterih slovenskih alternativnih »ikonoklastov« si je veliko hrvaških javnih delavcev ta »separatizem« raje razlagalo kot nacionalno frustracijo namesto kot socialistično alternativno socializma, kot krepitev subjekta oziroma zamenjava monolitnega, totalitarističnega koncepta družbenosti s pluralističnim

DANKO PLEVNİK

Kučan je osupnil Hrvate

in mozaičnim konceptom družbe kot konkretne svobode različnih posameznikov in družbenih skupin ali, približno receno, civilne družbe, se pravi vsega tistega, kar lahko ustvarijo posamezniki in skupine s svojimi sedanji kulturno-teoretičnimi in družbenogospodarskimi zmogljivostmi.

Ni mogoče zanikati, da je bilo v nekaterih civilizističnih akrobacijah tudi nekaj »kolonialističnih« prvin s primesimi podcenjevalnega odnosa do vsega dosejanega in vsega, kar je drugačno. Zato so na Hrvaškem obravnavali ta gibanja kot dekadentno mešanico provincializma in evropeizma. Predrag Matvejević, ki je bil kot član radikalne stranke v tesnejših stikih tudi s slovenskimi alternativnimi gibanji in proklamacijami, je ta novum imenoval ponavljanje v Evropi že zdanj znanih idej. Slovence novitete so torej nove samo za politokracijo, zarzo v marksistično preteklost, ne pa za inteligenco, ki je tudi sama pogosto v stikih z alternativnimi gibanji v Evropi.

Se večja ovira za razumevanje razmer in smeri razvoja na slovenskem političnem prizorišču od nekaterih posameznikov s precej nesimpatično karizmo je bila samoironska in nihilistična metodološka alternativna, zaradi katere je sleherna konsolidacijska poteza čedalje bolj evolutivne uradne politike kmalu postala anahrona. Ker je uradna politika, še posebej Kučan, imela toliko teoretičnega daru in intelektualnega potrpljenja, da je v tem zaigranem, v resnici pa zelo dobro premišljenem anarizmu prepoznala emancipacijske vrline in kot vprašanje sloga zavrnila, hoteno vulgarniziranje idej, je jasno, da so v okoljih, kjer ne moremo takšnega strateškega daru, vulgarnost oblike razumeli zgolj kot bistvo vsebine. V tej začetni fazi je alternativa potrebovala krinko, da bi bil jugoslovanski volk sit in slovenske kože cele.

Na Hrvaškem tega zakrinkanja oziroma razkrinkanja niso prvi opazili ne novinarji ne marksisti ne intelektualci ne alternativci, kaj šele politiki – temveč glasbeni kritiki in nekateri ljubitelji slovenske glasbe. Opazili so, da je dekonstruktivnost Laibacha in nekateri ljubitelji slovenske glasbe. Opazili so, da je dekonstruktivnost Laibacha in nekateri ljubitelji slovenske glasbe. Opazili so, da je dekonstruktivnost Laibacha in nekateri ljubitelji slovenske glasbe. Opazili so, da je dekonstruktivnost Laibacha in nekateri ljubitelji slovenske glasbe. Opazili so, da je dekonstruktivnost Laibacha in nekateri ljubitelji slovenske glasbe. Opazili so, da je dekonstruktivnost Laibacha in nekateri ljubitelji slovenske glasbe.

Laibachovskega načela – neresno obravnavati resne zadeve, resno pa neresne, pa dolgo ni razumela tudi uradna politika v Sloveniji, čeprav je bila ponikalnica, iz katere so privrli prvi valovi civilne družbe v Sloveniji. Šele kasneje so vrline teh prvih

zametkov dobile bolj jasne konceptualne oblike v akademskih ali alternativnih revijah. Kako naj bi na Hrvaškem sploh mogli dojeti in sprejeti to demitologizacijo slovenskih mitov in konjunkturne stvarnosti, če pa niso mogli dojeti podobnega postopka – reciklaže hrvaških mitov Slobodana Snajderja – čeprav je slo za v hrvaškem kulturnem okolju bolj znane motive?

Pozornost uradne Hrvaške ni prenesla nacionalističnega presežka identifikacije novorevijevec s Slovenijo ne poskusov »rekonstruirati« hrvaške javnosti v Mladini in njegove prizadevanja, da bi tudi maspokovcem vrnil svoboda govora. To so si razlagali, kot da Hrvaško potiskajo na pot oblikovanja nacionalnih programov, kar tukaj še vedno razumejo kot izdajo jugoslovanstva ali vsaj nekakšne možne »jugosintezo«. Je Stojčević sinteza Kučana in Miloševića ali pa odraz hrvaške subjektivitete?

Brž ko je začela popuščati partijska blokada, so bili alternativni prodori civilne družbe razumljeni ne le kot nacionalni in nacionalistični, temveč kot teoretična nevarnost, saj so skalili mir in red konvertiranih dogmatov. Zoper nacionalizem so namreč prvi roki že pripravljali rutinski modeli kritike, če naj bi kritizirali civilne ideje, pa se je bilo treba podati v novo miselno pustolovščino. Zato ni nič čudnega, da so civilno družbo na Hrvaškem v partijski pravovernosti sprejeli kot pojem šele tedaj, ko je v Sloveniji usahnila kot dejavnost oziroma se je v celoti politično uveljavila v odborih za človekove pravice, političnih zvezah ali strankah.

Posteno je reči, da je bila uradna hrvaška politika največkrat proti slovenskim pobudam, pa naj so prihajale z alternativnega ali uradnopolitičnega, mladinskega ali skupščinskega prizorišča. Priznati je treba tudi to, da je z veselim sprejemala številne politične rezultate, ki jih je Slovenija dosegla v Jugoslaviji. Vsekakor pa se je Hrvaška več naučila od slovenske uradne politike kot od slovenske alternativne. Zanj je bil slovenski nacionalizem vendarle manj boleč in nevaren od veliko bolj prodornega srbskega nacionalizma, ki jo je napolnil tudi pripeljal v finale play-offa, po drugi strani pa jo je tudi dokončno prepričal, da je temeljitost in treznost stališč slovenske socializma zveze in zveze komunistov najbolj konstruktivna od vseh trenutnih možnosti za prehod iz socializma po meri »toviški« partijskosti v socializem po meri človeka.

Ti odnosi so se ohladili, kadar so se v Sloveniji bolj potegovali za podonavski, mitoleuropski, in ne balkanski, jugoslovanski subjekt, in se spet izboljšali v obdobjih skupnega transpolitičnega delovanja v kontekstu Alpe-Jadran. Hrvaška je nemara

najdlje ostala zvesta nekakšnemu v resnici precej antisubjektivnemu bratstvu in enotnosti. Teoretično je vztrajno urjavala jugoslovanstvo kot dosledno spoštovanje suverenih pravic slehernega naroda, v konkretnih okoliščinah pa se je vedno čudila vztrajnemu poudarjanju stališča: »Slovenec sem in Slovenec bom ostal!« Zato si je evforijo ob sojenju četverici raje razlagala kot pokus slovenske samoozlozaje kot pa kot obrambo narodnostnih čustev, kar je pokazal tudi kasnejši razplet. Odtlej vojaški sodni procesi v Sloveniji potekajo v slovensčini, v slovensčini so tudi napisi na vojašnicah itd.

Na alternativnem političnem prizorišču na Hrvaškem je bilo poleg občasnega ignoranca zaslediti tudi občasna srečanja s slovensko alternativno v razsežnostih in oblikah, kakršne je to prizorišče tedaj objektivno omogočalo. Izmjenjali so tribune književnikov, Matevž Krivic pa se je povezal s skupino, zbrano okrog revije Scientia Yugoslavica (Siniša Maričić, Branko Horvat in Zarko Puhovski), iz katere se je rodilo združenje za jugoslovansko pobudo. Kot vemo, pa je bil prav ta koncept jugoslovanstva, se pravi koncept federalizma, poglavitni vzrok, da se Matevž Krivic in Miha Kovač nista včlanila v to združenje.

Ugotoviti je mogoče, da se tudi alternativni ni posrečilo tesneje povezati slovenske in

hrvaške politike, saj se je v hrvaško alternativno vključilo le malo Slovencev, v slovensko pa malo Hrvatov. Tako prva kot slednja si očitno prizadevata za nadaljnjo znotrajrepubliško diferenciacijo namesto za integracijo z drugimi demokratičnimi gibanji.

Institucionalna politika na Hrvaškem načeloma sprejema razvoj političnega pluralizma »po slovensko«, še vedno pa ne zmora temu pluralizmu dati bolj institucionalne veljave, svoji alternativni pa vsaj statusa »vojskujoče se strani«. A to ni le krivda hrvaške uradne politike, kajti tudi alternativna se na tej stopnji raje izogiba boju in »pacifikaciji«, kot pa nagiba k oblikovanju in formaliziranju bolj kritičnega odnosa. Na Hrvaškem namreč ni bila izvedena programska diferenciacija tako kot v Sloveniji ne kadrovska diferenciacija kot v Bosni in Hercegovini. Ni se lotila revizije svojih afer, temveč še naprej promovira njihove posamezne udeležence in vztrajno ponavlja zastarela splošna stališča, ki vztrajno ne priustajo radikalnejših rezultatov. Le mitingovni, ni pa jih zato, ker so prepovedani, in ne zato, ker se delavski razred ne »dogaja«. Stavke so čedalje bolj nestrpne.

V vseh dokumentih se Hrvaška enotno zavzema za spremembe v akcijah pa vendarle ni dovolj razširila demokratičnih temeljev teh sprememb. O tem priča tudi kampanja za izvolitev članov predsedstva SFRJ. Ko se

je začela s tako galantno širino (več kot 70 kandidatov), je bilo pri prici jasno, da se to ne more končati drugače kot z nominacijo imen, ki jih je bilo slisati v kuloarjih že pred uradnim tekmovanjem: Suvar, Marković in Runjić.

Zato na Hrvaškem radi sprejemajo relativno volilno negotovost pri podobnih slovenskih postopkih ali vsaj medsebojni javni programski dialog kandidatov. Tisto, kar na slovenskem javnem prizorišču zbuja največ pozornosti, pa niso posamične rezultate, temveč celotno gibanje v smeri demokratičnih vsobučnih, kot je pred kratkim poudaril Srdjan Vrcan.

Mislim, da je večini ljudi na Hrvaškem všeč možnost vpliva javnega mnenja in alternativne na slovensko politično vodstvo in narobe, pa tudi njihov civiliziran, racionalen medsebojni odnos tudi v trenutkih najhujših napetosti in spopada skrajnosti. To namreč zbuja vsaj nekaj upanja, da bo mogoče razviti demokratični socializem, in spodbodna iluzija, po kateri je začelna samo demokracija ploskanja, ne pa tudi živigov. Bržkone je bilo prav zaradi tega temeljnega demokratičnega tona polfinalno srečanje med Hrvaško in Slovenijo pravzaprav odveč.

Slovenija zna poslušati, kako Hrvaška molči. Hrvaška pa, kako Slovenija govori. V tem smislu spousteje diskurz Jožeta Smoleta tudi tedaj, kadar se z njim ne strinja. Smole si je pridobil zaupanje z javnimi reakcijami na vse, o čemer je bilo mogoče povdomiti, kar je veliko bolj simpatično od navade mnogih (sicer manj slovenskih in bolj hrvaških) politikov, da povedo svoje mnenje samo v istih trenutkih in o tistih rečeh, za katere so vnaprej prepričani, da bodo dobro sprejeti. Po tej iaktiki izogibanja pravočasnemu izrekanju mnenja o negativnem ne posega tudi Janez Stanovnik, zato je bil njegov nedavni intervju za zagrebško televizijo dobro sprejet.

Slovenija se je dobro izkazala tudi v Gallupovih obeh. V nedavni anketi so Splitčani na vprašanje, kje bi najraje živeli, če bi se morali preseliti iz drugo republiko, odgovorili, da v Sloveniji. Anketa je poleg tega pokazala, da bi od vseh jugoslovanskih politikov, seveda poleg nezgodnega rojaka Sipeša Švarjara, najraje povabili na kosilo Milana Kučana. Številni hrvaški profesorji, intelektualci in mladinci bi se radi vpisali v »Kučanovo partijo«.

A tudi Kučan nas je precej presenetil z nedavno izjavo, da bi na kosilo najraje povabil Jureta Bilića. Ker Jure Bilić na hrvaškem alternativnem političnem prizorišču velja za nekdanjega organizatorja agresivne apolitizacije hrvaške političnega življenja, zaščitnika provincialnih mogočnejšev, preganjalca maspokovcev in odgovornega očeta propadlega Obrovca, je ta izjava zbudila osuplost. Še posebej, če vemo, kako liberalno, tržno in demokratično je usmerjen Kučan.

Ali je to protislavje zgolj posledica didaktičnih motivov kot rekognicijski manever? Ali vemo, komu smo pravzaprav naklonjeni, ko smo naklonjeni Kučanu, ali ne? Je res tako mil ali pa je samo – Milan?

ČUDEŽNI DIREKTOR IZ ZREČ

Kolajno za preganjanje lenuhov

Ne spominjam se drugega človeka iz Jugoslavije, ki bi v svojem življenju le s trdim delom in brez politične moči ter nepokrihtih menic iz kovačnice naredil sodobno tovarno, iz vasi mesto, iz planine eno najlepših turističnih naselij v Sloveniji. To je Marjan Osole, direktor Uniorja iz Zreč.

Vsi ti viharji so Marjana Osoleta utrdili kot korenito starega hrasta, saj je iz njih vedno izšel sicer stiri in oropani delcu svojega dostojanstva, nikoli pa popolnoma poražen in otopel v miru pesimizma. Kje pa. Osole je vsečen optimist («črnavi mi mnogi površni znanci te lastnosti ne bi pripisali že zaradi nenehne godrnjanja») in iz življenjskih pad-

Delal je po osemnajst, tudi dvajset ur na dan, delavec pa marsikdaj sam učil. S plačami niso bili nikoli radodarni, vendar so med prvimi začeli dajati pridnih več kot lenuhom. Marsikdaj je svoje opravil tudi strah, saj je bil Unior znan po tem, da je z lenimi delavci obračunal tudi na sodiščih združenega dela. Če so se znebili dveh lenuhov na leto, so si že pripeli kolajno, pravi Marjan Osole.

cev se je vedno dvignil se bolj odločen na svoji poti. Do svojih nasprotnikov pa je postal vse bolj zloben, s čimer je dal mnogim vedeti, da se zaveda svoje moči.

Kmet lahko poje le toliko krompirja, kolikor ga pridelal.

Zivljenjska filozofija Marjana Osoleta je zelo preprosta (sam jo večkrat označuje celo za primitivno), o čemer pričajo tudi primeri.

TEHNOLOŠKI PRESEŽKI DELAVCEV

Dva milijona »odpisanih«

Že sam pojem tehnološki presežki delavcev je v socialističnem žargonu nepojmljiv. Zato tudi ni čudno, da je bilo doslej pisanje in govorjenje o tem le bežno paberkanje o problemih, za katere se je zdelo, da niso niti aktni, kaj šele kronični.

DR. MARKO KOS: JUGOSLOVANSKA INDUSTRIJA IN EGS (2)

Dota za vstop v Evropo

EGS vsaj do leta 1993 ne bo sprejela nobenega novega člana. Jugoslavija mora zato vzpostaviti takšen sistem in okvire poslovanja, kot da bi bila že članica EGS – takšno jo bo EGS tudi sprejela.

Za nas je vprašanje, kako doseči ta cilj, potem ko je izključen pristop k EGS v kratko-ročnem obdobju. Pri tem se predvsem ne smemo tolažiti z orientacijo v EFTA. EFTA ni nobena alternativa za ES, že zaradi proporcev. Vsaka država v EFTA se pripravljala na samostojno urejanje odnosov z ES, sklicujoč se na svoje specifične razmere.

Zdaj že postaja jasno, da ne gre več le za nedolžno označevanje tistih delavcev, ki se bodo zaradi uvajanja nove tehnologije znašli na cesti. Gre za globljo resnico, ki se čedalje jasneje razkriva v tem občutljivem času, ko stopamo v reformo. Pesimistični ocenjevalci celo napovedujejo, da zaradi takšnih problemov lahko splahni volja, ki jo je družba pokazala do reforme. Na kratko: reforma lahko »pade« zaradi socialne zaščite delavcev. Če presežeke priznam, sem strah, če jih ne priznam, izpadem neumen. Je pred kratkim dejal direktor, ki je povrh vsega želel ostati anonimni.

Od tega, do kod sta prispela strah in neumnost, pa je še kako odvisno reformno vzdušje. Če prvi seže samo do različnih skupščinskih dvorišč, ki so že nekaj časa tribuna nezadovoljstev, je druga, torej neumnost, zrcalna slika prvega. Delavci ne protestirajo zaradi svoje »dvdesetosti«, pač pa večinoma zaradi bednih plač. Te pa so odvisne od umnosti pooblaščenih direktorjev in seveda vseh drugih, ki po službeni dolžnosti odmerjajo delavčev kos kruha.

Kruha je vedno manj tudi zato, ker je vedno manj »ta pravega dela«. Če pa tega zmanjkuje, je vedno bolj odsotna tudi odgovornost zanj. Kadar pa je kdo za kaj odgovoren, ga je vsaj nekoliko strah. In če se zahteva produktivno delo, bi temu logično sledil tudi bolj

produktiven strah. Nekako tako, kot je pred kratkim dejal Marjan Planinc: »Skrb za delo naj kar postane strah pred izgubo dela. Ta strah lahko bolj kot plače dvigne produktivnost.«

Povsem jasno pa je tudi, da pri nas produktivnost zdaj še ne zvišuje plač. To pa zato, ker smo se že zdavnaj odločili za socialno družbo, v kateri sta bila tveganje, s tem pa podjetništvo izgnana. Ali nekako tako, kot je pred kratkim zapisal neki beograjski strokovnjak: »Delavcem smo dali samoupravljanje, od njih pa smo v zameno pričakovali »denar«. Produktivnost po plač ne zvišuje tudi zato, ker ljudem vsiljujemo »odpisano« delo (pomagaj si s primeri jugo itd.), če pa se na trgu ne izkaže za odpisano, ga takšnega naredimo z dekreti.

Če bodo res nastopili drugačni, torej bolj trdni časi, bo tudi prej omenjena skrb za delovno mesto lahko postala bolj produktivna. Podobno je na primer razmišljali predsednik PO sozida Podravka sredi februarja: »Gospodarstva ni treba razbremenjevati, plačalo bo tudi več, vendar brez zdajšnjih pritiskov. Torej, naj se reorganizirajo tudi družbeno – politične organizacije. Tudi sindikati in partija, SZDL, ki imajo brezštevna telesa, odbore, komisije, ki samo pišejo programe, v njih pa ničesar ne nudijo.« To seveda ni osamljeno razmišljanje. Že lani je ob neki

priložnosti Viktor Zakelj dejal, da z novimi trdnimi časi prihajajo tudi nove institucije.

Podobna razmišljanja pa lahko še kako dregnejo v občutljivo naravo našega sistema, ki se je že zdavnaj spremenil iz socialistične vizije v socialno zelo skromno stvarstvo. V tej parizerizaciji socialni je vsak ali skoraj vsak dobil drobitnico. Ta zlom so mnogi dovolj zgodaj napovedovali. Emil M. Pintar je pred časom napovedal, da se bo ta zlom pokazal tako, da bomo vsi pristali na zajamčenem minimumu.

V takšnem, zdajšnjem položaju pa se skoraj ne ve več, kdo je sploh lahko označen kot tehnološki presežek. Ob vsej naši podrobni predpisanosti, torej kontroli, se ne ve, koliko presežkov imamo, kakšne so njihove sposobnosti. Tako kot pravijo strokovnjaki, da ne vemo, kakšne potencialne skrivajo tisti, ki jim priložnosti »biti zaposlen« nikoli nismo dali. Po nekaterih podatkih bi lahko med tehnološke presežke strpali okrog 2 milijona ljudi (približno 6,7 milijona pa naj bi nas bilo vseh zaposlenih) v družbenem sektorju. Toda še bolj porazen je podatek, po katerem naj bi 1,9 milijona zaposlenih delalo v proizvodnji, vsi ostali pa v takšnih in drugačnih rezijskih službah. Zagrebški strokovnjak Slaven Letica je v svojih razmišljanjih precej blizu zgornjega podatkom. Pravi tako: »Zdaj imamo v državi 1,2 milijona nezaposlenih ljudi. K temu je treba prišteti elementarni ekonomski

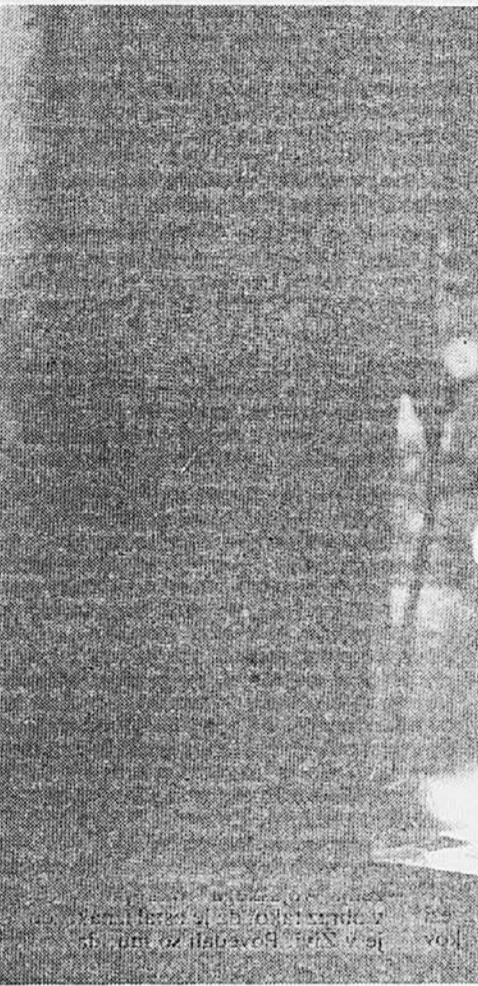
Marković zanemarja produktivnost

Danes že vrabci na strehah čivkajo besede, ki jih je Marjan Osole že pred dvajsetimi, tridesetimi in morda več leti obešal na svoj nerazumljen zvon in zaradi njih požri marsikaj grenkega. Seveda mu to dejstvo ne daje niti najmanjšega zadoščenja, kajti država je na tleh, da bolj skoraj ne bi mogla biti. Izkušnje starega mačka in prekaljenega gospodarstvenika pa so dragocene ravno zato, ker so se kalile v mnogih načelnih spopadih, potrjevale pa v bogatejših in učinkovitejših okoljih, kot je nase.

Eдино gonilo napredka tudi krizne družbe, kakršna je naša, vidi Marjan Osole v sprosti-

tvni človekove iniciative, ki nam jo je že s sistemskimi rešitvami doslej uspelo hudo dušiti. Navaja podatke, ki dokazujejo, kako so človeški možgani že v razvitejših okoljih, kot je naše, premalo izkoriščeni, pri nas pa je še slabše. Govorijo, da prav vi v Uniorju dušite ustvarjalnost in iniciativnost delavcev, tudi solanih in strokovno podkovanih, vprašam. Osole zanika. Trdi, da je zid postavljen le v eno smer, da bi preprečili vplivanje negativnih delovnih razvad iz okolja na življenje kolektiva, nasprotno pa so znotraj tovarniških zidov pobude slehernega delavca cenjene in dobrodošle. Koliko so pogoste, pa je drugo vprašanje, povezano tudi z nagrajevanjem, ki je še zelo odmaknjeno od tistega, kar bi lahko imenovali stimulatino.

Nakazan program kandidata za predsednika ZIS Antea Markovića je dobro trasirana pot za izhod iz zagat, meni Marjan Osole, sam pa vidi bližnjico, o kateri Marković ni dosti govoril («gre pa za preprosto kmečko računico»). Delavec prebije tedensko v povprečju 40 ur na delovnem mestu, razlaga Uniorjev direktor svoje videnje prizadevanj, ki bi na kratek rok lahko dala pomembne rezultate.

Ce predpostavimo, da je izkoristek delovnega časa le polovičen (po mojih lastnih opaznanjih je podatek celo preveč optimističen), dela fizični ali intelektualni delavec učinkovito le 20 ur na teden. Teh 20 ur pa dela na star način, z zastarelo tehnologijo, z dvakrat večjim izmečkom in trikrat večjo porabo energije kot v razvitem svetu, s tem da je kakovost izdelkov v povprečju dosti slabša. Za vratom enega kreativnega delavca pa stojijo še štirje: trije nezaposleni (učeci se, upokojeni) ter po eden izmed tistih, ki jih uvrščamo v državno ali podjetniško reziro. Pribije še podatek, da so celo 20-urni tedenski efekti našega delavca za polovico slabši kot v razvitem svetu (kar tistih dvajset ur prepolovi na deset, merjenih z merili razvitih), jugoproduktivnost pa nanaša komaj 19 odstotkov tiste, ki jo izkazujejo v Zahodni Evropi.

Spremeniti moramo odnoš do dela, najsi je intelektualno ali fizično, trdi Marjan Osole, in kratkoročno povečati našo gospodarsko učinkovitost, kakovost, produktivnost pa vsaj za 30 odstotkov. To pa pomeni povečati obseg efektivnega dela od 10 na skromnih 13 (oziroma po naše 26) ur tedensko, pa se bomo hitro izvilili iz smrtonosnega obsega neučinkovitosti. Predlogi ekonomistov, da bi inflacijo zadržali samo z monetarno politiko, se zdijo Osoletu preveč nereali in megleni. Bolehno gospodarstvo lahko po njegovem hitro ozdravita predvsem večja produktivnost in nižji stroški proizvodnje, okrevanemu bolniku pa lahko le kot injekcija pomaga še ustrezna monetarna politika.

Damjana Stamejčić

hrkati pa potrdili družbeno lastnino kot lastnino vseh».

Za zaključek teme, ki se pri nas šele odpira in se med drugim tudi previdno izogiba trgu delovne sile, si pomagajmo z akademikom Bajtom. »Ključ vsej »deviantnosti« bi ta trg omogočil, da si delavci izborijo vrednost svoje delovne sile.« Pravi in razlaga: »Kolkor je opredeljuje za doseganje učinkovitosti s pomočjo zasebnih delnic zares trdna in definitivna, predlagam kot vsaj približno učinkovito možnost naslednja dva ukrepa: prvi, razdeliti celotno lastnino podjetij v obliki delnic med delavce, s tem da imajo pravico prodajati jih komurkoli; kapital podjetja bo postopoma prešel v roke podjetnikov, vzporedno s tem pa se bo povečala produktivnost. In drugič, če hočemo, da bo sistem res lahko dajal povodne rezultate kot v kapitalizmu, je treba uvesti večstranski sistem, kajti edino ta lahko reducira tveganja zasebne lastnine in dimenzije drugih privatno-lastniških gospodarstev. Da ne bi nastali socialni problemi na nedelavski strani, bi si morale sedajne politične strukture nekako zagotoviti pokojnino, kakršne pač potrebujemo.«

Od tu naprej pa bi zgodbo spet lahko nadaljevali z vprašanjem: Na kateri strani sta pravzaprav strah in neumnost?

Silva Čeh

ramo priti z »bogato doto«.

Kadri:

Inovacije predpostavljajo tako dinamične podjetnike kakor tudi visokokvalificirane delavce vseh stopenj. Zlasti pri prvostopenjskih inženirjih je velika vrzel, ki jo moramo zapolniti z organizacijo višjih tehničnih šol. Teh inženirjev nam primanjkuje v primerjavi z državami ES štirikrat več kot diplomiranih inženirjev.

Institucionalni okviri:

Sposobnost za ES moramo graditi na stopnji ustave, zakonov in odredb. Vsaj na gospodarskem področju se mora Jugoslavija urediti tako, kot da bi že bila članica ES. Seveda mora tudi privatni sektor storiti vse, da bi dosegel konformnost z ES. Najbrže bo z njim še najlažje, potem ko bo država uredila okvire njegovega poslovanja.

Moderen pojem podobavitelja danes postaja popolnoma drugačen, kot zveni to v naših zastarelih pojmi. Odjemalci niso danes več zadovoljni samo z nakupom produkta, marveč hočejo kupiti vse know-how, da bi tako razbremenili svoje raziskave in razvoj. Poleg tega pričakujejo tudi usluge na področju menedžmenta, inženiranja in financiranja, da bi se lahko sami razbremenili. Dodatno k produktom pričakujejo paket storitev, ki se dolgočasno prerivajo s funkcijami generalnega podjetnika, generalista. Seveda naša srednja podjetja (vsekakor pa ne mala) niso sposobna, da bi izpolnila ta pričakovanja. Zato jim bo treba zagotoviti potrebno dopolnitev tehničnega know-howa z dopustom ali kooperacijo s specializiranimi malimi terciarnimi podjetji.

Strateško vlogo malih in srednjih podjetij kot dobaviteljev industrije ES moramo načrtno izgrajevati. Ta bodo naša najboljša možnost za vzpostavljanje kooperacije z ES. Izreden vzpon sosednje Italije se opira prva na to. S selitvijo industrije iz ES v prekomorske in pacifiške države nastaja prazen prostor za podobavitelje komponent. Predvsem ne zadošča več biti dober tehnik, marveč je potrebna spretnost menedžerja in podjetnika. Kupci ne prihajajo k podobaviteljem, marveč morajo le-ti danes kupce iskati sami. Velike zahodne firme kot odjemalci nimajo druge izbire kot kupovati sestave v inozemstvu. Pod konkurenčnim pritiskom se je pospešil prenik od »make« k »buy«. Ta trend se bo nadaljeval, kajti proizvodnja se bo selila iz ES vse bolj, high-tech storitve pa bodo zavzele njen prostor kot znak postindustrijske informacijske družbe.

To je težka naloga, ki čaka vso industrijo in storitveni sektor. Potrebe so kompleksne, se gojo od hardware preko raziskav in razvoja, svetovanja in financiranja vse do jamežanja produktov. Kupci na zahodu vse bolj odklanjajo riziko, zato morajo biti dobaviteljske usluge mnogovrstnejše. Česar ne znajo narediti sami, morajo kupiti zunan. Tu se mora gospodarstvo samo aktivirati. Kooperacija je geslo prihodnosti. Pri tem bomo morali zasnovati podjetniške tvorbe, ki bodo poslovale podobno konglomeratom ali generalnim podjetnikom.

Jugoslavija potrebuje modernizacijo, sprememb mišljenja. Od tradicionalnih modelov obnašanja se bo morala dokončno posloviti – pa če hoče v okvir EGS ali pa ne.

ŽENITNA SVETOVALNICA ŽIVA

Tudi čisto solidni principi z belimi konji se najdejo

Dvajset let je minilo, odkar je Nuša Ogrin s skupino zanesenjakov prva v Jugoslaviji ustanovila »spovednico osamljenih duš«... Ženitno svetovalnico Živa v Hranilniški 7. Njeno poslanstvo je še vedno enako: posredovanje in organiziranje stikov med ljudmi, ki imajo vse potrebne zakonske, moralne in zdravstvene možnosti, da bi si našli ustreznega partnerja.

Naša družba seveda ne bi bila naša, če je ob začetku ne bi pospremila nove ustanove, ne glede na to, da so po svetu podobne ustanove že poznali... Zato je Živa težko shodila in se pravzaprav vseh dvajset let, ne glede na velike uspehe (uspešno rešijo več kot 60 odstotkov obravnanih primerov), v glavnem samofinancirala...

že v nekaj dneh ali tednih», pravi direktor Žive. »Prav čudno je, da nas mnoge ne poisceto in si ne ustvarijo solidnega življenja, raje se vdajajo sanjam o nečem, kar belimi konji ne bo prišlo... Solidni principi z več belimi konji pa čakajo...«

Seznam takšnih in drugačnih zahtev, ki jih posamezniki naslavljajo na Živo, je precej dolg. Oglašajo se tudi takšni, ki so poročeni, zato jih napotijo k družinskim terapeutom. Ob vpisu v svetovalnico morajo razvezani pokazati sklep sodišča o razvezi, da se tako zavarovali pred »karkršnikoli avturisti in avanturistikami.«

Mnogi moški potožijo, da imajo težave s prezgodnjim izlivom ali impotentnostjo, ženske pa, da so frigidne, čeravno seksologi trdijo, da frigidnosti pravzaprav ni. Nekateri celo po dvajsetih letih zakona niso odkrili svoje spolnosti in se je zavedo šele po zamenjanju partnerja...

»Potencialno bi lahko letno vpisali okrog devet tisoč oseb, ki si želijo poiskati partnerja,« pravi direktor svetovalnice, sociolog in psihoterapevt Borut Pogačnik. »Toda zaradi različnih razlogov se jih vpíše le okrog 2000. Res pa je, da se je z našo pomočjo, bodisi v okviru vsakotrednih žvinih odprtih vrat v maju, mesecu ljubženi, ali ob drugih priložnostnih dogodkih v okviru družabnih srečanj, ki jih priredimo večkrat na leto (naslednje bo 11. marca, v okviru praznovanja pomladi, v Ljubljani, v hotelu Slon) ali pred novim letom, s pomočjo Vala 202 in Radia Glas Ljubljane, spletlo veliko več med ljudmi...«

seveno dobro poskusiti najtežje, kot je sam dejal, to je obisk v svetovalnici, saj je imel polno predsedov. Seznanili so ga s 55-letno upokojenko brez otrok, ki je imela manj srečno življenje in tudi ni hotela ostati popolnoma sama na stara leta. Zveza je uspela in sedaj živi v njegovem vikendu v bližini Ljubljane.

Razlike v kulturnem okolju. Živine stranke praviloma želijo spoznati osebo, ki je iz njihovega kraja, njihove regije ali republike. Pri tem ne gre le za nekakšen »lokalpatriotizem«, temveč tudi za zmanjševanje stroškov pri seznanjanju, obiskovanju, kasnejši navezavi stikov s sorodstvom. S pomočjo svetovalnice in njenih vpisnih mest v drugih republikah, si je našlo partnerje tudi veliko delavcev iz drugih republik, ki živijo v Sloveniji.

Vskako, ki se vpíše v svetovalnico in plača vpisnino (60 odstotkov povprečne zadnje osebnega dohodka) ter izpolni vprašalnik s 54 vprašanji o tem, kaj meni o svojem videzu in značaju, kaj pričakuje od partnerja in kako si ga predstavlja, pa je še vedno deležen posebnega pogovora s strokovnjaki Žive. Ti posamezniki ne morejo jamčiti, kdaj in ali bodo našli primernega partnerja, lahko se le potrudijo, da mu ga najdejo čimprej ali povčkratnih poskusih, če stranka ni zadovoljna.

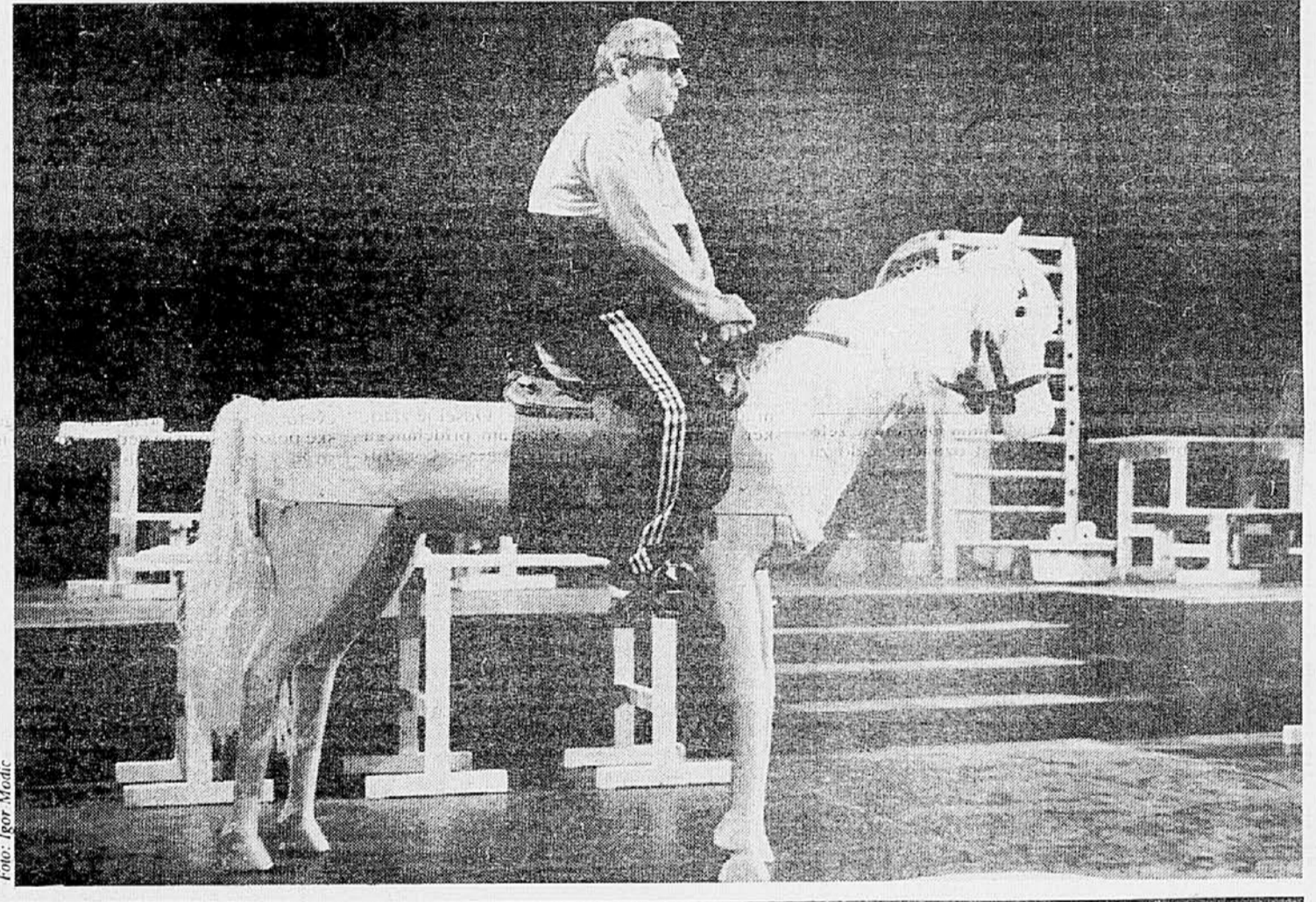
Alkoholiki. Svetovalnica Živa sodeluje z vsemi psihiatričnimi ustanovami v Sloveniji. Na lanskem pogovoru z alkoholologu Centra za mentalno zdravljenje v Ljubljani so sklenili, da bodo v Živi zdravljeni alkoholiki obravnavali kot enakopravne stranke šele po dveh letih zdravljenja, saj večina šele tedaj dojamemo pomen in smisel zdravljenja za svoje nadaljnje življenje in delo.

Duševno bolni. »Zdravniška etika ne dovoljuje,« nam je pripovedoval dr. Jože Lokar z omenjenega centra, »da bi Živi sporočili podatke o poprejšnjem zdravljenju in diagnozi naših pacientov in njihovih potencialnih strank. Osebo sem zelo naklonjen temu, da bi jim v svetovalnici pomagali, a le pod pogojem, da ne kršimo našega zdravniškega kodeksa. Omejite torej vendarle so, kljub želji po sodelovanju. Mislim, da je edina realna možnost, da se o vsakem človeku posebej pogovarjamo in najdemo najboljšo rešitev. Za Živo je to zelo nerodno, saj se samofinanciramo.«

Sicer pa je struktura žvinih strank zelo pestra — od nekvalificiranih delavcev do doktorjev znanosti, zaposlenih in nezaposlenih, invalidov in zdravih, mladih in starih, otroci in brez njih, gmotno slabše ali bolj preskrbljenih. Lahko gre za zelo komunikativne ljudi, ki vendarle ne najdejo primernege človeka zase in se zato odločijo za Živino pomoč; nekateri živijo izolirano, v majhnih zaselkih in zato težko spoznajo nove ljudi; tretji pa zaradi svojega značaja ali slabih izkušenj težko vzpostavljajo stike.

Intelektualke, intelektualci. Slovenska ženska je vse bolj izobražena, samostojna, emancipirana, družbeno dejavna. Zato ima tudi vse manj predsedov pri navezovanju stikov z nasprotnim spolom. To spremembo so seveda opazili tudi v Živi v zadnjih dvajsetih letih. Slovenski intelektualci se po drugi strani ravno zaradi predsedov in tradicionalnih pogledov na odnose med spoloma manj odločajo za iskanje pomoči pri Živi, čeprav imajo, podobno kot njihove kolegece, vrsto problemov zaradi osamljenosti, težav po razvezi in v družabnem življenju. Poleg vsega imajo še to prednost, da si jih za partnerje želijo (iz prestižnih razlogov) tudi formalno manj izobražene stranke Žive. Podobno kot njim bi lahko v Živi zelo hitro pomagali tudi moški in tretjem starostnem obdobju, ne glede na poklic, ki se največkrat kljub svoji vitalnosti in po nepotrebnem sprijaznijo s samoto in osamljenostjo.

»Ko so ozdravljeni, je med stotimi zdravljenimi alkoholiki toliko različnih ljudi kot med stotimi nealkoholiki,« nam je razlagal dr. Slavko Zherl s Centra za mentalno zdravljenje. »Zato terapevtski proces gradimo na človekovih zmoglostih in želji, da se usposobi za nadaljnje življenje. Pri zdravljenju nam pomaga tudi njegov partner, če ga ima, ali pa sorodniki. Če so samski in izražajo željo, da bi si našli partnerja, jih napotimo tudi v Živo.«

Invalidi. V Živi so najbolj veseli, če lahko pomagajo invalidni osebi, ker ima ta (ponavadi) manj možnosti, da bi brez posrednika dobila partnerja. O tem govori tudi primer 20-letnega fanta, ki se je pred zadnji dan sluzenja vojaškega roka po nesreči ostrelil v obraz tako, da je ostal iznakažen. Oglašil se je v Živi. Povedali so mu, da bo težko, toda potrudili se bodo. Nekaj mesecev so iskali ustrežno osebo, ki bi ga sprejela kot človeka, z njegovo zunanostjo vred. In uspelo jim je. Danes partnerja živi v skladnem zakonu s tremi otroki. »Povejmo še to,« nam je dejal direktor Žive, »da je bil omenjen fant pred nesrečnim dogodkom eden najlepših fantov na vasi in nas najbrž sploh ne bi potreboval, če ne bi bilo nesreče.«

Težji vojaški vojni invalid je bil star nekaj čez šesdeset let, ko mu je nenadoma umrla žena, s katero je dolgo živel v skladnem zakonu. Tri leta jo je objokoval in se težko privajal na samoto. S spominsko pištolo iz NOB si je že poskušal vzeti življenje, pa ga je premotil soseдов obisk. Spoznal je, da bi bilo morda »EKOFAŠIZEM« OB NAŠI OBALI

Morje odteka iz žil slovenskega naroda

V »dolini Šentflorjanski« se skoraj nihče ne zmeni za njeno utrujeno in vedno bolj kalno morsko solzo. Suhoparna, vendar neusmiljeno kruta statistika namreč odkriva žalosten podatek, da je Severni Jadran, v katerem životari slovenski košček morja, kar tridesetkrat bolj onesnažen kot druga jadranska območja.

Vedno več je Zeiovih sodobnih morskih posasti, ki spreminjajo Pozejdonove livade in opustošen spomin in nepopravljivo izkušnjo. Največ zla prizadevanje morskega okolja s kopnega, odkoder se v morje iztekajo greznice, nasičene s fosfati in drugimi hranljivimi snovmi, ki prispevajo k eutrofikaciji in estetsko nemogočemu ter po kisiku hlajstajoč rdeči plimi. Štirinajst pedimistično, a verjetno realistično napoveduje pogin stoterih ton rib, školjki, rakov in drugih morskih organizmov. Grozijo nam strupene alge, ki tudi človeku strežejo po življenju. Strupene in nevarne snovi so postale vsakdanji sopotnik morske flore in favne in marsikatera školjka je zaradi fenomena koncentracije postala smrtonosni izvir sledokuscem. Slovenskih »pošasti« ni malo (Iplax, Laka, Luka Koper, Intervropa, Adriacommerce, Cimos, Tomos, Kemoteks, Petrol idr.), vendar še vedno ostajajo v senci italijanskih onesnaževalnih Minotavrov. Po najdaljši italijanski kanalizaciji, Pad imenovani, steče v morje letno okoli 80 tisoč ton pesticidov, 10 tisoč ton fosforja, 1300 ton svina, 1200 ton bakra, 243 ton arsena ter ogromne količine petrokemičnih odpadkov in komunalnih odpadkov. Narasčajoča litoralizacija steguje svoje kremplje tudi v obliki arhitektonskega onesnaževanja, s čimer bi lahko označili številne narcisoidne izbruhe arhitektov, ki obale spreminjajo v betonske džunglje in morju odvezmajo še zadnji kancpi priznjenosti in romantike. Če bi hoteli rešiti Sredozemlje, bi morali morju zopet pustiti najmanj četrtino obale, toda nadebudni poslovneži razmišljajo drugače. Nad morskim okoljem visi čiš turističnih dejavnosti, od katerih v zadnjem času prednjači navtični turizem. Pijani od denarnega navdušenja nam objubljujejo nove marine, široko belo cesto, ki bo pogoltnila del ce tako škromnega slovenskega morskogren stranstva, plavalne baze (kot malotičen izlogib problema onesnaženosti morja) in še vrsto drugih mutacij »poslovnega osvščena«.

Slovensko morsko okolje načenjajo in degradirajo številne ladje predvsem z naftnimi derivati, fekalijami, smetmi in drugo nesnago. spominimo se samo leta 1962, ko je v koprski luki vihar odtrgal od priveza tanker Hilida, pri čemer je v morje iztekla velika količina nafte, kasneje pa še motorni ladji Skyrus Ciper, Like Two, Držič, Chrissy, Ledencija, Jadro, Golden Unity, Shampirama Maru, Ciudad de Guayaquil in drugih. Še zdalce ne smemo zanemariti onesnaževanja z zrakom in iz zraka, elektronskega smoga, foto smoga, vojaških dejavnosti, potapljanja odpadkov v morje, onesnaževanja zaradi dejavnosti v podmorju ter neracionalnega izkoriščanja morskih žvinih in neživih bogastev. Cousteau poudarja, da tišijo glavni vzroki za propadanje morja v pretiranem ribolovu, izsuševanju močvirij in izravnavanju peščenih sipin. Jadransko morje pa je ribolovno kar osemkrat bolj izkoriščeno kot druga, bistveno bogatejša morja.

Dosedanje kvantitativno pravno varstvo bi moralo prerasti v kvalitativno pravno skrb, ki bi bila sinteza preventivnih, kurativnih in represivnih dejavnosti in hkrati prizadevanje za izboljšanje obstoječega. Pravo bi moralo v imenu dolgoročnih »absolutnih« vrednot vplivati na prepričanje ljudi o dobrem in slabem, pri tem pa bi morali imeti kvalitativno vlogo tudi drugi dejavniki, kot na primer vzgoja in izobraževanje v zdravniški, socialni in podjetilji, medijski sredstva in podobni vplivi. Na nekaterih italijanskih televizijskih programih se že pojavljajo »ekološke reklame«, ki opozarjajo na umirajoče morje ter kličejo k razumu, na benesnem pustnem karnevalu pa je gromozanska »ekološka riba« pela litanije začudenemu občinstvu. Pri nas se morje prikazuje kot kičasta razglednica, za beljenja s (simboličnim) sončnim zahodom, ki naj bi služila boljši prodaji nekaterih izdelkov in navezadnje tudi kot deželni simbol.

Ključni faktorji pravnih in upravnih predpisov, ki na zvezni, republiški in občinski ravni neučinkovito »urejajo« varstvo okolja (morja), še vedno obstajajo možnost, da ob množici drugih dejavnikov tudi pravo pripomore k kvalitetnejšemu odnosu do morja. Toda pokrov Pandorine skrinjice lahko zapahnamo le s celovitim izvajanjem mednarodnih regionalnih pravil, ki morajo postati del notranjega prava posameznih držav, to pa pomeni, da bodo tudi v federaciji veljali za vse federalne enote enako strogi standardi. Brez oklevanja moramo pogledati resnici v obraz in skeptično preučiti podatke o onesnaženosti Jadrana, ki so zaradi turističnih in drugih »višjih« interesov precej oglepšani in le delno objavljani.

prednost, druga pa naj skrbi za tisto, kar je uslo prvi. Bistven problem je zopet denar, kar na lastni koži najbolj občuti vodnogospodarska organizacija Hidro iz Kopra, ki je ex lege dolžna čistiti morje ob slovenski obali. Pri rezanju pogoste prevečkrat zmagujejo lokalni interesi, ki so imantirani nekaterim občinskim veljakom, ter povezani z njihovimi neposrednimi koristmi, ne pa z voljo in usodo naroda. Dokler delavci Hidra ne bodo imeli niti najnujnejših pripomočkov za delo (medtem ko npr. v Trstu ali na Reki iz dneva v dan posodabljajo naprave za čiščenje morja), možnosti za izobraževanje in prenašanje izkušenj drugih držav na našo obalo, toliko časa lahko samo neboljeno upamo, da se nekoč tudi v Jadranskem morju ne bo zgodila katastrofa.

Pri zagotavljanju denarnih sredstev za čisto morsko okolje bi lahko pomagala represija, ki sicer ni kaj prida učinkovita s splošno generalno preventivo, a je na danasnji stopnji osvščeniosti še nujno potrebna. Predpisi bi morali znatno višji maksimum za denarne kazni, ki se izrečejo za nekatera kazniva ravnanja ali pa določiti, se vedno v duhu Ulpianovega načela nullum crimen nulla poena sine lege, dovolj visok minimum. Ob posameznem primeru onesnaževanja bi izračunali denarno kazeno na podlagi npr. strokatrničar utrovanje škodice. Kadar bi bila škoda neučgovljiva, bi moral povzročitelj plačati pasvalno kazno, ki bi tudi krepko prizadela njegovo finančno zmogljivost. Tako bi verjetno v kratkem oblikovali zajeten sklad, s katerim bi razpolagala posebna komisija, sestavljena iz predstavnikov vseh institucij, ki se ukvarjajo z varstvom morja, in ga na podlagi konsenza tudi delila omenjenim institucijam. Delo komisije bi nadzoroval strokovni odbor.

Morje počasi, a gotovo odteka iz žil slovenskega naroda, ki se od vekomaj ne more znebiti kontinentalne miselnosti. Vsa nacionalna, bilateralna in multilateralna prizadevanja, ki so namenjena vzpostavitvi razumno razmerje, kjer mora imeti prva absolutno

Mag. Marko Pavliha

KOROŠKA VOLILNA KAMPANJA

Eden ni radoživ, drugi je prečustven, tretji premlad

Kar se lepako tiče, si največ privoščijo socialisti. Največji možen format, ki zaseže ves standardni odmerjen prostor za oglašanje na zidovih in plotovih...

Medtem ko nastopajo socialisti z lepaki v večbarvnem tisku, so se Haider in njegovi odločili za dvobarvni tisk in manjši format brez fotografij, kar morebiti kaže na varčnost iz principa ali na prazno blaginjo.

Ljudska stranka je najprej poskusila s črno-belimi portretom predsednika deželne organizacije, trgovca Haraldja Scheuchera in z medijem geslom o novi politiki.

Celovski psiholog in raziskovalec javnega mnenja dr. Franz Witzel je kritičen: »Z lepaki, kakršne vidimo v tej volilni kampanji, res ni mogoče pridobiti nobenih prednosti...

Isti dr. Witzel je se lotil tudi psihološkega razčlenjevanja treh glavnih kandidatov. Ambrozija je rojen bojevnik, moč svobodnega trga...

Opazovalci koroškega dogajanja ne pozabijo omeniti, da je pri kandidatih razen političnih

Aktiven, atraktiven, Ambrozij; iz Koroške bomo napravili evropski narodni park. Nova politika potrebuje vašo podporo.

Ljudska stranka, VP, tradicionalno imenovana tudi klerikalna, je ves čas igrala drugo vlogo z največkrat natanko tretjino mandatov.

Čas je dozorel, vse govori v prid Jörgu. Skupno za drugačno Koroško. Vstop v EGS ne, sodelovanje da. To so po vrsti volilna gesla koroških socialistov, ljudske in svobodnjaške stranke, liste

več. Na zadnjih deželnih volitvah so le liste zbrale skupaj 10.450 glasov ali 3,3 odstotka.

Ko odgovarjajo na skeptična vprašanja, ali ima lista Drugačna Koroška sploh kakšne možnosti na volitvah, voditelji te edinstvene dvojezične koalicije v Avstriji, ki nastopa v nemščini in slovenščini, po navadi najprej opozorijo, da koroški volilni zakon, sprejet 1979...

Za te volitve v Drugačni Koroški računajo, da bi bilo v celovškem okraju treba zbrati okoli 8.000 glasov, pač glede na volilno udeležbo.

Po drugi strani so se v Pretoriji odločili za nekaj potez, ki naj bi izpričevale njihovo dobro voljo in pripravljenost spoštovati sporazum o namibijski neodvisnosti...

Ke z vseh strani v Angoli in Namibiji pa se sedaj začena druga poglavje, ki je brččas še bolj pomembno kot prvo, saj naj bi uresničili v New Yorku podpisane sporazume.

V New Yorku je bilo v drugi polovici decembra eno dejanje uspešno zaključeno, ameriški diplomat Chester Crocker je sprejemal čestitice...

Kaj pravi resolucija števila 435?

Resolucija 435 so sprejeli 29. septembra 1978, da bi zagotovili čimprej neodvisnost Namibije s svobodnimi volitvami in pod nadzorstvom OZN.

- prekinitev ognja, ustavitve vseh sovraštvo. Južnoafriške sile in gerilci Swapo morajo ostati v oporiščih; ukinitve vseh diskriminatornih zakonov, izpustitve vseh političnih zapornikov in vrnitev beguncev; svobodne in poštene volitve v ustavodajno skupščino; ustavodajna skupščina sprejme ustavo; razglasitev neodvisnosti; 7.500 članske sile OZN nadzorujejo umik južnoafriških čet in Swapo v oporišča.

PRED RAZGLASITVIJO NEODVISNOSTI NAMIBIJE

PRED RAZGLASITVIJO NEODVISNOSTI NAMIBIJE

Boj se Pretorie!

V namibijsko glavno mesto Windhoek so že začeli prihajati strokovnjaki in funkcionarji OZN, ki bodo pripravili vse potrebno za prihod mirovni sil. Hkrati pa v afriških državah narašča živčnost, ki se spreminja v propagandno vojno proti Južni Afriki...

plivnejša politična organizacija črnske večine, na volitvah v ustavodajno skupščino, ki naj bi bile 1. novembra. Hkrati mnogi opozarjajo, da tudi črnsko prebivalstvo ni tako enotno, kakor bi mogoče sodili na prvi pogled...

Razen verjetnih in bistvenih političnih in ideoloških razlik v Swapo in med drugimi črnski političnimi strankami bodo določeno vlogo v namibijski prihodnosti po vsej verjetnosti igrali tudi medetnične razlike. Res je, da je številčno v večini ljudstvo Ovambov, ki živijo na severu in predstavljajo tudi večino v Swapo, vendar so tudi Ovambo razdeljeni na Kwamjame in Ndonge.

sice izkazale kot dokaj aktivni volilci. Volilna udeležba od 1945. leta dalje nikoli ni zdrknila pod 83 odstotkov.

Najbolj optimistični napovedovalci računajo, da bodo volitve pokazale, da je veliko več volilcev nezadovoljnih s tradicionalnimi tremi strankami in tradicionalno ravnotežjem do KP.

Črnogledneži (ali morda škodoželjneži) pa opozarjajo na to, da je slovenski delež na listi Drugačna Koroška še svez kompromis med »levim« in »desnim« taborom.

Optimistično ali črnogledno – vsekakor tudi drža, da je bil preprečen razkol med koroškimi Slovenci in s tem mogoče alternativna dvojezična lista tudi s slovenskimi kandidati.

njem obnašala Južna Afrika. Če za trenutek odmislimo sumničavo afriško propagandno vojno, ki ima poleg zaskrbljenosti za namibijsko usodo brez dvoma še precej drugih prvin, se zdi, da bo Južna Afrika poskušala uveljaviti svoj vpliv in interese v Namibiji bodisi z vojaško silo bodisi z ekonomskimi vzvodi.

Pomembnejši datumi v namibijski zgodovini

- Leta 1884 so takratno jugozahodno Afriko kolonializirali Nemci (leta 1968 je generalna skupščina OZN sprejela imela jugozahodna Afrika v Namibijo); Leta 1920 je Liga narodov zaupala mandat nad ozemljem Južni Afriki; 1946 so v OZN izglasovali resolucijo o skrbništvu za jugozahodno Afriko; 1971 je mednarodno razodločilo v Haaga razsodilo, da Južna Afrika nezakonito upravlja jugozahodno Afriko; 1978 je bila sprejeta resolucija števila 435 o namibijski neodvisnosti; 1988 so v New Yorku podpisali sporazum o namibijski neodvisnosti; 1990 so v OZN izglasovali resolucijo števila 435 vrnitve svetovne oblasti OZN na Namibijski neodvisnosti.

TEŽAVE ZUNANJEGA MINISTRA ZRN

»Najboljši« pod ognjem desnice

Ko so na eni od pustnih prireditev od zunanjega ministra Genscherja zahtevali, naj se predstavi in pri tem govori le resnico, je rekel, da je najboljši zunanji minister ZRN: »Morda se sliši neskrorno, pa saj ste sami zahtevali, da govorim resnico.«

jem Kohlom nekoliko razblinil. Tako je kancler Kohl minul teden v bundestagu kategorično zanika govorice, da sta si s Genscherjem in laseh, ker naj bi zunanji minister vsaj resor vodil preveč po svoje; vodja kanclerjeve pisarne Schäuble, ki ima položaj ministra in to zelo pomembnega – pa je svoje pogovore v Washingtonu, pogovore, ki naj bi pomagali odstraniti nekaj trnov iz šopka ameriško-zahodnonemških odnosov, opravi v demonstrativni navzočnosti visokega funkcionarja Genscherjevega zunanjega ministrstva.

Ne glede na to pa je Genscher po dolgih letih, kar je član vlade, v izredno kratkem času izgubil precej politične teže. Ker se je vladni koaliciji tako v notranji kot tudi v zunanji politiki postavljal po robu desničarski politiki restrikcij, ima njegov oslabljen položaj katastrofalne posledice tudi za Jugoslovane. Genscher, ki še decembra ni hotel slišati za predloge o uvajanju vizumov za jugoslovanske državljanje, je februarja popustil na način, ki je nerazumljiv tudi za socialdemokratsko opozicijo, kot je v petek izjavil podpredsednik socialdemokratske skupine poslanec Penner.

Tako kot Genscher namreč tudi Penner meni, da bi morala »ZRN ostati gonilna sila helsinškega procesa« in da je uvajanje vizumov za Jugoslovane v kričeem nasprotju s takšno politiko.

Po ocenah političnih opazovalcev je Genscher začel izgubljati »specifično težo« že lani, ko je predsednik liberalne stranke in gospodarski minister Bangemann sklenil, da odide med komisarje Evropske skupnosti; na kongresu liberalne stranke je bil za njegovega

naslednika izvoljen grof Lambsdorff in že tedaj so napovedovali, da Genscher poselej ne bo več mogoče nastopati v vlogi sive eminence zahodnonemškega liberalizma. Pravi povod za koncentrične napade na Genscherja pa je bila afera z zahodnonemško udeležbo pri gradnji tovarne bojnih plinov v Libiji. Ker je Genscherjevo zunanje ministertvo med prvimi dobilo vesti o zahodnonemški udeležbi, je tisk spet začel pogrevati zgodbo o nekdanjem kanclerju Brandtu in njegovem tajniku Guillamu, ki so ga razkrili kot vzhodnonemškega voluhna. Genscher naj bi za pravo vlogo Guillama vedel že precej pred izbruhom afere in če bi Brandta pravočasno obvestil, bi se ta morda lahko izognil odstopu. Analogija z libijsko afero je bila povod za uganibanje o prvih odnosih med Kohlom in Genscherjem in

Zahodnonemški zunanji minister Genscher naglo izgublja politično težo. Desničarji mu očitajo celo to, da uporablja izrazoslovje Gorbačova, ko govori o »novem načinu razmišljanja« in »skupnem evropskem domu«.

o tem, ali je zunanje ministertvo podatke o libijski aferi zaveževalo, da bi oslabilo kanclerjevo položaj. Se bolj kot libijska afera, zaradi katere je bil Genscher čiji vrste napadov v ZDA in ZRN, pa so njegovi položaj in položaj stranke v celoti oslabile volitve v Zahod-

nem Berlinu, volitve, na katerih so po eni strani na strankarsko sceno končno pridirli desničarski republikanci, zato pa so se pod petodstotno mejo znašli liberalci, to pa ne pomeni samo izgube sedežev v mestni skupščini, marveč tudi izguba finančnih sredstev, s katerimi se »voda politika«. V notranji politiki je stanje izkoristilo desno krilo v vladni koaliciji, oproti zlasti na bavarsko CSU. Od tedaj nova ofenziva v prid spremembam – seveda v zelo restriktivni smeri – celote pravnih predpisov o tujcih in ZRN; ker bo naravno prirake zahodnonemškega prebivalstva v prihodnjih letih in desetletjih upadal, je osnovna »filozofija« tega prizadevanja desniče ta, da je treba po eni strani pospeševati asimilacijo tujcev, ki to hočejo, po drugi pa pospešeno izločati tiste, ki hočejo tudi v ZRN ohraniti svojo narodnostno identiteto. V tem mlinu so se znašli tudi azilanti in z njimi Jugoslovani, ki naj bi posej prehajali zahodnonemško mejo samo še z vizumi.

V zunanji politiki pa desnica – s podporo od znanj – napada zlasti Genscherjeva prizadevanja, da v proces dopogovarjanja z Vzhodom kar najbolj vključi zahodnonemške interese. Značilna za to je razprava o posodobitvi raket kratkega dometa, kjer je v NATO za zdaj doseženo le soglasje o tem, da so te rakete nezogibno sestavni del zahodnega jadranskega odvračanja politike torej, s katero skuša NATO kompenzirati premoč Vzhoda v konvencionalnem orožju; soglasje je zajeto v formulah, ki pravi, da na tem področju ne more priti še do tretje ničte rešitve (obe prvi sta, kot je znano, odstranili s prizorišča vse kategorije raket srednjega dometa). Od tu dalje se poti Zahoda za zdaj še razhajajo. Medtem ko zlasti London in Washington menita, da je

treba odločitev o posodobitvi raket kratkega dometa (sedanje rakete lance bodo šle v staro čezlezo leta 1995) sprejeti takoj, računa Bonn na nadaljevanje razorožitvenih pogajanj in Kohl je v zadnjih dveh tednih kljub pritiskom, marveč tudi izguba finančnih sredstev, s katerimi se »voda politika«. V notranji politiki je stanje izkoristilo desno krilo v vladni koaliciji, oproti zlasti na bavarsko CSU. Od tedaj nova ofenziva v prid spremembam – seveda v zelo restriktivni smeri – celote pravnih predpisov o tujcih in ZRN; ker bo naravno prirake zahodnonemškega prebivalstva v prihodnjih letih in desetletjih upadal, je osnovna »filozofija« tega prizadevanja desniče ta, da je treba po eni strani pospeševati asimilacijo tujcev, ki to hočejo, po drugi pa pospešeno izločati tiste, ki hočejo tudi v ZRN ohraniti svojo narodnostno identiteto. V tem mlinu so se znašli tudi azilanti in z njimi Jugoslovani, ki naj bi posej prehajali zahodnonemško mejo samo še z vizumi.

Genscher se je sredi februarja ponovno zavzel za medklovska pogovanja o usodi raket kratkega dometa, vendar ga ne London ne Washington nista podprla. ko je od vrha NATO zahteval, naj oblikuje mandat za takšno pogajanja. Ravno narobe: Genscher, ki sploh ne izključuje možnosti, da pride v procesu pogajanj z Vzhodom do tretje ničte rešitve, to je do uničenja raket kratkega dometa, se je v zadnjih dveh tednih znašel pod koncentričnim napadom ameriškega tiska in politične javnosti ter zahodnonemške zunanje politične desnice. Ta mu očita, da zahodnonemške varnosti že od nekdaj ne gradi več na zavezništvu z ZDA (ko je Genscher lani govoril v Potsdamu, je tisk zabležil opombo, ki si jo je na rok tisk zapisal ameriški veleposlanik: Not one word about US and Alliance – what is this all about – Niti besedice o ZDA

v Namibiji. Po drugi strani je Južna Afrika že dala vedeti, da se bodo o edinem globinskem pristanišču ob namibijski obali Walvis Bay, ki je od leta 1922 neposredno pod južnoafriško upravo, pogajali šele po namibijski neodvisnosti. Vse to pa seveda pomeni, da namibijska prihodnost se zdalec ne bo odločena takrat, ko bodo po prvem aprilu začeli uresničevati resolucijo števila 435 Varnostnega sveta OZN o Namibijski neodvisnosti, in ta kar, ko se bodo na Windhoški glavni Cesarški ulici (Kaiser Street) prikazali vojniki OZN v modrih čeladah.

in zavezništvu – kaj naj vse to pomeni?). Genscher, ki je v svojem ministertvu že pred leti dal narediti raziskavo o zahodnonemških odnosih s SZ, naj bi ugotovil, da se ZDA vse bolj umikajo iz Evrope, toda namesto da bi se odločil za utrjevanje atlantskega zavezništva v razmerah večje samostojnosti Evrope, je menil, da je nasele nove možnosti za dogovarjanje med SZ in ZRN, to pa naj bi začelo spodbujati zahodnonemsko-ameriški odnos. Njegovo navdušenje je še stopnjeval prihod Gorbačova na oblast, to pa do te mere – tako pravi desnica – da povzema za njim tudi izrazoslovje, od »novega načina razmišljanja« do »skupnega evropskega doma«. Pri tem desnica Genscherju ne očita toliko približevanja Sovjetski zvezi kot nepreudelnosti: Genscher naj bi namreč ne upošteval nevarnosti »implpozije«, to je takšnega izbruhotranje krize v vzhodnem bloku, ki bi potegnil za seboj vračanje k stari ofenzivni politiki do Zahoda.

Kohl se je s svojim zunanjim ministrom v zadnjih dveh tednih večkrat solidariziral, toda ta hip se zdi, da ima Genscher še največ podpore pri socialistih demokratih. Tako je podpredsednik SPD in parski ministri predstnik Lafontaine v Welt am Sonntag prostodu priznal, da nadaljuje Genscher zunanjo politiko prejšnje socialdemokratsko-liberalne koalicije, o hruku, ki nastaja, pa je menil, da gre za politiko destabilizacije Genscherja in liberalcev kot dela vladne koalicije nasplon. Košček te politike destabilizacije pa so tudi vizumi za jugoslovanske državljanje.

